

Іванна Данишук
м. Чернівці

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Суродейкіна Т.В.

МОВЛЕННСВІ ЖАНРИ НАУКОВОГО СТИЛЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Стаття присвячена огляду існуючих мовленнєвих жанрів наукового стилю в англійській мові. Надано визначення функціонального стилю в цілому та наукового стилю зокрема. Розглянуто різноманітні підходи до виділення підтипів і жанрів реалізації останнього, які базуються на традиційному, текстовому та комунікативному аспектах явища, що аналізується, а також на формах його втілення.

Ключові слова: функціональний стиль, науковий стиль, текстова функція, комунікативна функція, наукова комунікація.

Summary. *The article reveals the existing views on the definition of scientific style and its current genres in the English language. Various approaches to singling out the subtypes and genres of its realization based on traditional, textual, and scientific aspects of the phenomenon under investigation have been outlined. The English language has become not only the global language but also the universal language of scientific communication. Therefore, the importance of scientific publications in it is constantly increasing. Hence, it has become topical to outline and generalize all the major peculiarities of a scientific style and its genres. Thus, style is a kind of literary language, a subsystem of it, making use of its own terminology, vocabulary, idioms, collocations, and constructions, which is connected with certain spheres of speech. Consequently, functional style is defined as a peculiar character of speech corresponding to a certain sphere of a social activity and a form of consciousness correlating with it. It is created by functional peculiarities of the language means and a specific speech organization forming its stylistic colouring.*

According to various functions, we can differentiate such styles as scientific, publicistic, official, and belles-lettres.

Each of these functional styles finds its realization in a definite genre depending on its substyles subdivision. The traditional substyles and genres of a scientific style realization are as follows: scientific proper (monograph, article, report, conference paper), scientific-informative (essay, author's abstract, review, synopsis), popular scientific (popular scientific articles, general public books), educational (textbooks, handbooks, lectures), technical-scientific (used within a working environment).

Key words: *functional style, scientific style, text function, communicative function, scientific communication.*

Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі. Технічний прогрес та процес глобалізації сприяють прагненню молодого покоління до навчання та стажування за кордоном. Таким чином, англійська мова стала мовою науки. В умовах її розвитку зростає кількість наукових конференцій та вебінарів, у яких беруть участь науковці з усього світу. Отже, зростає важливість публікації різних наукових статей та доповідей. Тому їх написання англійською мовою ученими-неносями мови перетворюється у дуже складний процес.

Актуальність дослідження вбачаємо в узагальненні основних жанрів наукового стилю в англійській мові, що стане у нагоді для написання різножанрових текстів наукового регістру.

Мета даної статті – повести огляд існуючих мовленнєвих жанрів наукового стилю в англійській мові, а для цього передусім надати визначення функціонального стилю в цілому та наукового стилю зокрема.

Проблеми наукового дискурсу та його вербальної організації в різножанрових текстах привертала увагу багатьох вітчизняних дослідників: О. Галицької, яка досліджувала основні характеристики німецькомовного наукового дискурсу [4], О. Гніздечко, яка описувала його комунікативно-прагматичний аспект [6] та О. Ільченко [7], яка розкрила основи його етикетизації. Їх також досліджували і такі зарубіжні науковці, як К. Nyland, який вивчав англійську для академічного вжитку [16], А. Mauranen [17], J. Niederhauser та J. Schiewe – німецькі науковці, які досліджували особливості мови науки [18; 19].

За О. С. Ахманової, “стиль – це різновид літературної мови, мовна підсистема зі своєрідним словником, фразеологічними виразами, зворотами і конструкціями, яка пов’язана з певними сферами мовлення” [2, с. 455].

Т. В. Яхонтова визначає стиль “як сукупність прийомів відбору та сполучуваності мовних засобів чи їх систему, об’єднану спільною функцією або спільністю сфер використання” [15, с. 121].

Разом із М. М. Кожиною, під функціональним стилем розуміємо “своєрідний характер мовлення, який відповідає певній сфері суспільної діяльності та співвідносній з нею формі свідомості, створений особливостями функціонування в цій сфері мовних засобів та специфічною мовленнєвою організацією, яка утворює її стилістичне забарвлення” [9, с. 146].

І. Білодід розрізняє на основі функцій такі стилі:

- пізнавально-інформативної – науковий стиль;
- інформативно-пропагандистської – публіцистичний стиль;
- настановчо-інформативної – офіційно-діловий;
- естетично-інформаційної – художньо-белетристичний [12, с. 8].

Д. Шмельов за комунікативним підходом виділяє чотири функціональні стилі: офіційно-діловий, газетно-інформаційний, науковий і публіцистичний стилі [14, с. 8].

У “Стилістиці англійської мови” І. В. Арнольд описано чотири функціональні стилі: 1) поетичний стиль, 2) науковий стиль, 3) газетний стиль, 4) розмовний стиль [1, с. 25].

Універсального визначення поняття «науковий стиль» не існує, оскільки його можна характеризувати в різних аспектах. Так, І.Р. Гальперін зазначив, що «науковий стиль зумовлений екстралінгвістичними критеріями, а саме певною цільовою спрямованістю (довести гіпотезу, розкрити відносини між різними явищами і т.д.)» [5, с. 281].

За словами М.М. Кожиної, «наукова мова не просто логічна, їй властива саме підкреслена логічність. Весь лад мови тут спрямований на те, щоб висловити логіку викладу, цьому слугують спеціальні мовні і мовленнєві засоби і в лексиці, і в синтаксисі, і в структурі тексту» [9, с. 146].

Окрім того, типовими для мови наукового стилю є точність і ясність, які переважно досягаються завдяки однозначності висловлювань і використанню термінів [5].

Такі вчені, як Н.М. Разінкіна і І.Р. Гальперін виділяють таку особливість наукового стилю, як широке використання бібліографічних посилань, цитат і зносок [5, с. 283; 11, с. 156].

Отже, проаналізувавши дослідження різних науковців-лінгвістів, бачимо, що науковий стиль – це історично сформований різновид мови, який представляє наукову сферу спілкування, ґрунтується на принципі логічності та має такі властивості, як послідовність викладу, абстрактну узагальненість, точність, завершеність, використання переважно слів-термінів та об'єктивність.

За словами Ф. Бацевича «жанр формується у межах конкретного функціонального стилю; останній задає основні координати мовленнєвого жанру» [3; с.96].

Кожен функціональний стиль реалізується у певних жанрах залежно від підстилів, на які він поділяється.

Так, за Н. Г. Іщенко представляємо традиційні підстили наукового стилю і жанри, що є формами їхньої реалізації в англійській мові:

– власне науковий: монографія – *monograph (book part)*, стаття – *article*, науково доповідь – *scientific report*, тези конференції – *conference paper*; вони належать до первинних текстів;

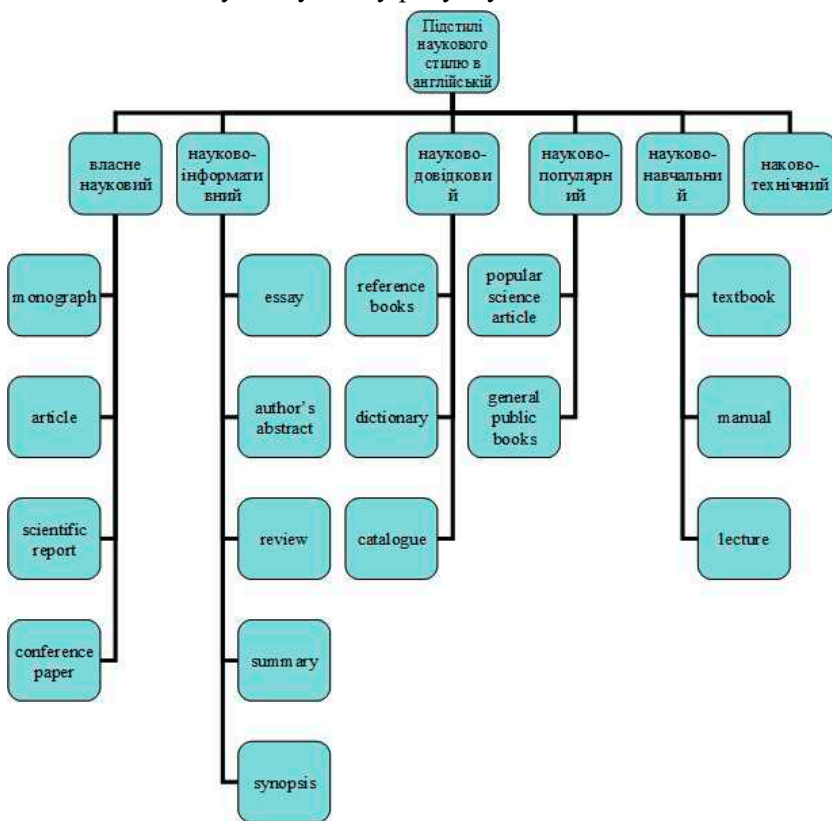
– науково-інформативний: реферат – *essay*, автореферат – *author's abstract*, огляд – *review*, анотація – *summary*, конспект – *synopsis*; вони є вторинними жанрами мовлення, оскільки складаються на основі вже наявних опорних текстів, найчастіше первинних, в яких інформація згортається для зменшення об'єму тексту;

– науково-довідковий: довідники – *reference books*, словники – *dictionaries*, каталоги – *catalogues*;

– науково-популярний: його застосовують для доступного викладу інформації про результати складних наукових досліджень для нефахівців; він реалізується в таких жанрах, як статті науково-популярних часописів – *popular science articles*, книжки, призначені для широкого кола читачів – *general public books*;

- науково-навчальний: підручники – *textbooks*, *posібники* – *manuals (handbooks)*, *лекції* – *lectures* ; це мова навчання в усіх типах закладів освіти та мережі просвітницьких установ і товариств;
- науково-технічний (виробничо-професійна сфера використання) [8; с.68].

Відобразимо традиційні підстили та жанри наукового стилю в англійській мові у наступному рисунку 1:

Рис. 1. Наукові підстили та їхні жанри в англійській мові (за Н.Г. Іщенко)

За О. С. Троянською можемо запропонувати ще один підхід до розподілу наукового стилю на підстили та жанри, що ґрунтується на текстових і комунікативних функціях, які сприяють утворенню додаткових підстилів і жанрів:

- власне наукового: монографія – *monograph (book chapter)*,

стаття – *article*, дисертація – *thesis*, тези – *conference paper*, повідомлення – *report*, виступ – *speech*;

– інформаційно-реферативного: реферат – *essay*, огляд – *review*, анотація – *summary (abstract)*;

– довідково-енциклопедичного: енциклопедія – *encyclopedia*, словник – *dictionary*, довідник – *reference book*;

– науково-навчального: підручник – *textbook*, навчальний посібник – *handbook (manual)*, курс лекцій – *lecture course*;

– науково-оцінного: рецензія, відгук – *review*, експертний висновок – *peer review*;

– науково-методичного: методичний посібник – *handbook (manual)*, програма -- *syllabus*, інструкція – *manual*;

– науково-ділового: патент – *patent*, авторське свідоцтво – *copyright certificate*, опис винаходу – *description of the invention*, стандарт – *standard*, технічні умови – *technical specifications*, рекламація – *reclamation, complaint* [13; с.91].

Залежно від комунікативної функції вона виділяє такі підстилі і жанри:

– науково-академічний: дисертація – *thesis*, монографія – *monograph (book part)*, стаття – *article*, тези – *conference paper* ;

– науково-інформаційний: реферат – *essay*, резюме, анотація – *summary (abstract, resume)*;

– науково-критичний: рецензія, огляд – *review*, висновки щодо можливості публікації роботи – *possibility of publishing*;

– науково-навчальний: підручник – *textbook*, навчальний посібник – *handbook (manual)*, курс лекцій – *lecture course* [там само, с. 91].

Таким чином, узагальнюючи класифікації наукового стилю, розроблені різними науковцями, бачимо, що він поділяється на низку підстилів, які, в свою чергу, поділяються на чисельні жанри, які розрізняються особливостями своєї структури і у сукупності представляють в широкому обсязі наукову комунікацію.

Перспективами подальших досліджень може виступити аналіз лексичних, стилістичних та граматичних особливостей наукових текстів різних жанрів в англійській мові.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : учебное пособие для студентов пед. ин-тов по специальности “Иностранные языки”. Москва : Просвещение, 1990. 301 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : “ЛИБРОКОМ”, 2010. 576 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
4. Галицька О. Б. Сучасний німецькомовний науковий дискурс з лінгвістичної проблематики: основні характеристики та фреймова організація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2008. 20 с.
5. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва : Изд-во лит-ры на ин. яз., 1958. 216 с.
6. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англomовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» . Київ, 2005. 20 с.
7. Льченко О. М. Етикет англomовного наукового дискурсу : монографія. Київ : ІВЦ «Політехніка», 2002. 288 с.
8. Іщенко Н.Г. Жанрова палітра наукової комунікації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Випуск 42. С. 67 — 69.
9. Кожина М. Н. Классификация и внутренняя дифференциация функциональных стилей. Стилистический энциклопедический словарь. Москва : Флинта, 2006. С. 146 –153.
10. Колесник А. О. Функціональні характеристики наукового стилю та їх вплив на переклад наукових текстів. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць. Харків : ХДУХТ, 2009. С.664 – 672.
11. Разинкина Н.М. Функціональна стилистика английского языка : учеб. пособие для ин-тов и фак. ин. яз. Москва : Высшая школа, 1989.
12. Сучасна українська літературна мова. Стилистика / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. К. : Наук. думка, 1973. С. 5 – 55.
13. Троянская Е. С. Особенности жанров научной литературы

- и отбор текстов на различных этапах обучения научных работников иностранным языкам. Функциональные стили. Лингвометодические аспекты. Москва : Наука, 1985. С. 91.
14. Шмелев Д. Н. Функционально-стилистическая дифференциация языковых средств. Грамматические исследования. Функционально-стилистический аспект: Суперсегментная фонетика. Морфологическая семантика. Москва : Наука, 1989. С. 3 – 33.
15. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації. Львів : Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2009. 420 с.
16. Hyland K. Academic Discourse. English in a Global Context. New York ; London : Continuum International Publishing Group, 2009. 256 p.
17. Mauranen A. Cultural Differences in Academic Rhetoric. Frankfurt am Main : Peter Lang, 1993. 260 p.
18. Niederhauser J. Wissenschaftssprache und populärwissenschaftliche Vermittlung. Tübingen : Niemeyer, 1999. 325 S.
19. Schiewe J. Zum Wandel des Wissenschaftsdiskurses in Deutschland . *Reden und Schreiben in der Wissenschaft*. Peter Auer, Harald Bassler. Frankfurt : Campus, 2007. S. 31–49.